

ความเห็นในการวินิจฉัยคดีส่วนตัว

ของ นายสุพจน์ ไข่มุกด์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๑๙ - ๒๐/๒๕๕๖

เรื่องพิจารณาที่ ๓/๒๕๕๖

เรื่องพิจารณาที่ ๕/๒๕๕๖

วันที่ ๑๘ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๖

ประเด็นวินิจฉัย

พระราชบัญญัติปู้ พ.ศ. ๒๕๑๘ มาตรา ๗๒/๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙
วรรคสอง และมาตรา ๔๐ (๕) ประกอบมาตรา ๓๐ หรือไม่

ความเห็น

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง และมาตรา ๔๐ (๕) เป็นบทบัญญัติในหมวด ๓
ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ ๔ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม โดยมาตรา ๓๙
วรรคสอง บัญญัติว่า “ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด”
บทบัญญัติดังกล่าวมีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาโดยให้สันนิษฐาน
ไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดจนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิด
ซึ่งข้อสันนิษฐานว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์ (presumption of innocence)
ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง นี้ เป็นข้อสันนิษฐานอันมีที่มาจากหลักสิทธิมนุษยชน
ปรากฏอยู่ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights)
ข้อ ๑๑ ที่ว่า “บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาว่ามีความผิดอาญามีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์
จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาโดยเปิดเผย และผู้นั้นได้รับหลักประกัน
ทั้งหลายที่จำเป็นในการต่อสู้คดี” อันถือเป็นหลักการพื้นฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญาสากลที่ว่า
บุคคลทุกคนมิใช่ผู้กระทำความผิดอาญาจนกว่าจะมีพยานหลักฐานมาพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้กระทำความผิด
เพื่อเป็นหลักประกันแห่งสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกี่ยวกับความรับผิดทางอาญาที่รัฐให้การรับรอง
แก่บุคคลทุกคนที่จะไม่ถูกลงโทษทางอาญาและเป็นหลักการที่สำคัญประการหนึ่งของหลักนิติธรรม

(The Rule of Law) ได้รับการยอมรับในนานาอารยประเทศและระดับระหว่างประเทศอันได้แก่ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) และกติกา ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกมีพันธกรณีอยู่ด้วย

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๐ (๕) เป็นบทบัญญัติที่รับรองสิทธิของผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย และพยานในคดีอาญา ให้ได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ โดยค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๓ ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ ๒ ความเสมอภาค โดยรับรองให้บุคคลมีความเสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครอง ตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ จะกระทำมิได้

สำหรับพระราชบัญญัติปุ๋ย พ.ศ. ๒๕๑๘ มีเจตนารมณ์ในการประกาศใช้ว่า เนื่องจากประเทศไทย เป็นประเทศเกษตรกรรม เกษตรกรมีความจำเป็นต้องใช้ปุ๋ยเป็นอาหารพืชหรือบำรุงดินเพื่อช่วยเพิ่มผลผลิต ให้สูงขึ้น และปัจจุบันนี้มีการสั่งปุ๋ยเคมีจากต่างประเทศมาจำหน่ายและผสมเพื่อจำหน่ายแก่เกษตรกร ในปริมาณมากขึ้นทุกปี แต่ปรากฏว่าปุ๋ยเคมีที่จำหน่ายในท้องตลาดนั้นมักจะมีปุ๋ยเคมีปลอม ปุ๋ยเคมี ผิดมาตรฐาน ปุ๋ยเคมีเสื่อมคุณภาพ ทั้งน้ำหนักปุ๋ยเคมีก็น้อยกว่าที่แจ้งไว้ในฉลาก ปริมาณธาตุอาหารพืช ไม่ถูกต้องครบถ้วนตามข้อความที่แจ้งไว้ในฉลาก เป็นการเอาเปรียบแก่เกษตรกรและหวังผลกำไรเกินควร โดยไม่คำนึงถึงความเสียหายแก่ผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกร จึงเห็นได้ว่า ปุ๋ยถือเป็นปัจจัยที่สำคัญ ต่อการเพิ่มผลผลิตให้แก่เกษตรกร หากเกษตรกรใช้ปุ๋ยปลอม ปุ๋ยผิดมาตรฐาน ปุ๋ยเสื่อมคุณภาพ หรือ ปุ๋ยไม่มีมาตรฐานไปใช้ในการเพาะปลูกจะทำให้เกษตรกรได้รับผลผลิตไม่เต็มที่ ไม่คุ้มค่ากับการลงทุน ต้องสูญเสียทั้งเงิน เวลา และเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศอย่างรุนแรง เพื่อเป็นมาตรการ ควบคุมการผลิต การขายและการนำหรือสั่งปุ๋ยเคมีเข้ามาในราชอาณาจักรให้เป็นไปโดยสุจริต รวมถึง เป็นการจัดระเบียบการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการเกี่ยวกับปุ๋ยเคมี จึงจำเป็นที่รัฐจะต้องออกกฎหมาย หรือกฎเกณฑ์มาควบคุมธุรกิจดังกล่าว จึงมีบทกำหนดโทษขึ้น ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติปุ๋ย พ.ศ. ๒๕๑๘ มาตรา ๗๒/๕ (แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติปุ๋ย (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๐) บัญญัติว่า “ในกรณี

ที่ผู้กระทำความผิดซึ่งต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้เป็นนิติบุคคล เว้นแต่กรณีตามมาตรา ๗๒/๒ ให้กรรมการผู้จัดการ หุ่นส่วนผู้จัดการ ผู้แทนนิติบุคคล หรือผู้ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินการของนิติบุคคลนั้น ต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดนิติบุคคลนั้น”

พิจารณาแล้วเห็นว่า นิติบุคคลเป็นบุคคลที่กฎหมายสมมุติขึ้นเพื่อให้มีสถานะทางกฎหมาย ซึ่งไม่สามารถกระทำการใด ๆ ได้ด้วยตนเอง หรือไม่สามารถที่จะก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกได้ หากปราศจากบุคคลผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคล ดังนั้น ในทางปฏิบัติการกระทำของผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลจึงถือเสมือนเป็นเนื้อเดียวกันกับการกระทำของนิติบุคคลนั้น ๆ หาได้มีสถานะในทางนิติกรรมเป็นบุคคลสองคน แยกต่างหากจากกันไม่ นอกจากนี้หากจะมีบุคคลอื่นซึ่งมิใช่กรรมการผู้จัดการ หุ่นส่วนผู้จัดการ ผู้แทนนิติบุคคล หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินการของนิติบุคคลนั้นสอดเข้ามาดำเนินการแทนนิติบุคคล และนิติบุคคลมิได้ให้การรับรองหรือให้สัตยาบันถึงการกระทำดังกล่าว กิจกรรมที่ได้กระทำไปนั้นก็หาได้มีผลผูกพันกับนิติบุคคลแต่อย่างใดไม่ ด้วยเหตุที่นิติบุคคลไม่อาจที่จะกระทำความผิดอาญาได้ด้วยตนเอง แต่เป็นการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นจากการกระทำของผู้มีอำนาจกระทำการแทนของนิติบุคคลนั้น ฝ่ายนิติบัญญัติจึงตรากฎหมายให้ผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลมีความผิดและต้องรับโทษเช่นเดียวกับนิติบุคคลนั้นด้วย เพื่อมิให้เป็นการผลักความรับผิดไปยังนิติบุคคลแต่เพียงผู้เดียวโดยที่ผู้กระทำความผิดที่แท้จริงคือ กรรมการผู้จัดการ หุ่นส่วนผู้จัดการ ผู้แทนนิติบุคคล หรือผู้ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินการของนิติบุคคลไม่ต้องถูกลงโทษในทางอาญาแต่อย่างใด อันมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่หรือประโยชน์สาธารณะมิให้ถูกละเมิดจากอาชญากรรมทางธุรกิจเป็นสำคัญ

พระราชบัญญัติปุ๋ย พ.ศ. ๒๕๑๘ มาตรา ๗๒/๕ (แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติปุ๋ย (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๐) ใช้บังคับกับกรรมการผู้จัดการ หุ่นส่วนผู้จัดการ ผู้แทนนิติบุคคลหรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินการของนิติบุคคลทุกนิติบุคคลที่กระทำผิดอาญา มิได้ใช้บังคับกับกรณีใดกรณีหนึ่งหรือนิติบุคคลใดนิติบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะ จึงเป็นการบังคับใช้กฎหมายที่เสมอภาคเท่าเทียมกัน มิใช่การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล อีกทั้งผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญาที่ต้องหาว่าได้กระทำ

ความผิดตามพระราชบัญญัติปู้ย พ.ศ. ๒๕๑๘ มาตรา ๗๒/๕ (แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติปู้ย (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๐) ก็ยังคงมีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่า นิติบุคคลที่มีกรรมการผู้จัดการ หุ่นส่วนผู้จัดการ ผู้แทนนิติบุคคล หรือผู้ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินการของนิติบุคคลนั้นมีความผิด มีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย มีสิทธิที่ได้รับหลักประกันทั้งหลายที่จำเป็นในการต่อสู้คดี มีสิทธิในกระบวนการยุติธรรมที่จะได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐได้ดังเช่นผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานในคดีอาญาอื่นทุกประการ

สำหรับในกรณีที่มีการกล่าวหาว่า นิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิดนั้น ฝ่ายโจทก์จะต้องนำสืบพิสูจน์จากการกระทำของผู้ที่กระทำการแทนนิติบุคคล ซึ่งก็คือกรรมการผู้จัดการ หุ่นส่วนผู้จัดการ ผู้แทนนิติบุคคล หรือผู้ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินการของนิติบุคคลนั้นนั่นเอง เพราะนิติบุคคลเป็นบุคคลที่กฎหมายสมมุติขึ้นจึงไม่อาจที่จะกระทำการใด ๆ หรือก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์ใด ๆ กับบุคคลภายนอกได้ด้วยตัวของนิติบุคคลเองหากไม่มีผู้มีอำนาจในการจัดการแทน นอกจากนี้ ในการพิสูจน์ให้เห็นความผิดของนิติบุคคล ฝ่ายโจทก์ก็ยังคงต้องมีหน้าที่นำสืบพิสูจน์ให้เห็นโดยปราศจากข้อสงสัยว่า กรรมการผู้จัดการ หุ่นส่วนผู้จัดการ ผู้แทนนิติบุคคล หรือผู้ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินการของนิติบุคคลนั้น เป็นผู้กระทำความผิด และบุคคลดังกล่าวกระทำการในฐานะที่เป็นผู้มีอำนาจจัดการแทนนิติบุคคลนั้น เมื่อโจทก์พิสูจน์ได้ดังกล่าวแล้วกรรมการผู้จัดการ หุ่นส่วนผู้จัดการ ผู้แทนนิติบุคคล หรือผู้ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินการของนิติบุคคลนั้น ก็ยังสามารถนำสืบพิสูจน์ได้ว่า ตนมิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือมิได้กระทำการในฐานะที่เป็นผู้แทนของนิติบุคคล หรือมิได้มีส่วนรู้เห็นหรือให้ความยินยอมด้วยในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้นได้

ดังนั้น เมื่อการกระทำของนิติบุคคลคือการกระทำที่เป็นเนื้อเดียวกันกับการกระทำของกรรมการผู้จัดการ หุ่นส่วนผู้จัดการ ผู้แทนนิติบุคคล หรือผู้ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินการของนิติบุคคลนั้น มิได้มีสถานะในทางนิติกรรมเป็นบุคคลสองคนแยกต่างหากจากกันในทางปฏิบัติ ที่จะขัดกับข้อสันนิษฐานที่ว่า ต้องรับผิดชอบจากการกระทำของบุคคลอื่น ดังที่ได้กล่าวไว้แล้ว การที่พระราชบัญญัติปู้ย พ.ศ. ๒๕๑๘ มาตรา ๗๒/๕ (แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติปู้ย (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๐) บัญญัติให้ในกรณีนี้ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เป็นนิติบุคคล ให้กรรมการผู้จัดการ หุ่นส่วนผู้จัดการ ผู้แทน

นิติบุคคล หรือผู้ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินการของนิติบุคคลนั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย จึงหาได้เป็นข้อสันนิษฐานเด็ดขาดที่สันนิษฐานไว้ก่อนว่า กรรมการผู้จัดการ หุ้นส่วนผู้จัดการ ผู้แทนนิติบุคคล หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินการของนิติบุคคลนั้นมีความผิดที่จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง และปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ข้อ ๑๑ แต่อย่างใด

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจึงเห็นว่า พระราชบัญญัติปฎิ พ.ศ. ๒๕๑๘ มาตรา ๗๒/๕ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง และมาตรา ๔๐ (๕) ประกอบมาตรา ๓๐

นายสุพจน์ ไข่มุกด์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ